

Anni Rannikko¹

Vaihtoehtoliikuntalajit julkisen tilan valtageometrioissa

Alternative sports in the power geometries of public space

Alternative youth sports, such as parkour and skateboarding, question traditional understanding of spaces of sport. Alternative sports are created by making use of the loose character of public space. This article focuses on how alternative sports practitioners position themselves in public space and how they legitimate their presence. What kind of local power geometries are revealed by investigating the use of spaces of alternative sports? The research material consists of open-ended questions of an online survey (n=935) and theme interviews with practitioners. Firstly, alternative sports practitioners position themselves in public space through creativity. Secondly, they adopt positions of mutual respect, because they are allowed to be present in public space only if they take into account other people. Thirdly, they subtly challenge restrictions that regulate the use of public space. Alternative sports practitioners question the standardized character of public space in subtle ways. Changing urban space inspires alternative sports practitioners, but it also sets limits to actions performed there: unconventional use of public space has to always be explained and justified. Public space serves as a scene of spatial (re-)construction of urban culture. Societal hierarchies between youth and adulthood and different alternative sports are redefined through space and its use.

Keywords: power geometries, public space, subculture, youth sport culture

Johdanto

*Toisia pitää kunnioittaa skeittipaikoilla, eikä esi-
merkeksi etuilla tai tulla toisten eteen. Julkisilla pai-
koilla skeittaaminen on mielestäni sallittua, kunhan
ei aiheuta vahinkoa ympäristölle tai kanssaihmisille.
Pibolla skeittaaminenkin on mielestäni ok, kunhan
kunnioittaa siellä asuvia ihmisiä ja heidän omaisuut-
taan. Näissä tilanteissa voi joutua keskustelemaan
kyseisten ihmisten kanssa, ja jos heitä häiritsee esim.
skeittauksesta aiheutuva melu, niin sitten lähdän pois.
Toisaalta monesti esim. piboilta löytyy sellaisia skeitat-
tavia ympäristöjä, joita muuten ei ole saatavilla, joten
yritän myös saada ihmiset ymmärtämään tämän sei-
kan. (23-vuotias skeittari verkkokokyyheysssä.)*

Skeittausta, parkouria ja muita vaihtoehtolajeja harrastavat nuoret ottavat liikunnallisesti haltuunsa muihin käyttötarkoituksiin suunniteltua julkista tilaa, kuten yllä lainattu skeittari kuvaa (ks. myös Harinen *et al.* 2006; Silvennoinen 2006; Ameel & Tani 2007; Tams 2008; Rannikko *et al.* 2014a). Vaihtoehtolajeihin liittyy usein vaellusmentaliiteetti, minkä vuoksi lajien paikantumiset ovat väljiä ja hankalasti ennakoitavia (Rannikko *et al.* 2014a; Harinen *et al.* 2015). Vaihtoehtolajeja harrastetaan tiloissa, joihin ei yleensä liitetä liikunnallisia merkityksiä. Tilan luova käyttö on yksi vaihtoehtolajien lähtökohta, sillä uusien liikunnan tilojen keksiminen ja luominen johtavat uusien liikuntalajien ja -kulttuurien syntyyn. Siksi monen vaihtoehtolajin keskeiset periaatteet liittyvät tavalla tai toisella jul-

1. Itä-Suomen yliopisto, anni.rannikko@uef.fi

kiseen tilaan, siellä olemiseen ja siellä toimimiseen (Harinen *et al.* 2006; Rannikko *et al.* 2014a; 2014b). Tilassa, tilaa käyttäen ja siitä keskustellen eletään todeksi niin eri ikäryhmien välisiä suhteita kuin vaihtoehtolajien ympärille rakentuneiden nuorison alakulttuurien sisäisiä ja välisiä hierarkioita.

Nuorisotutkijat liittävät nuorten omaehtoisen, aikuiskontrollista vapaan toiminnan niin sanottuihin neljänsiin tiloihin. Tässä jaottelussa koti on ensimmäinen tila, koulu (toisinaan myös työ) toinen ja organisoitu vapaa-aika kolmas, kun taas spontaani, nuorten keskinäinen toiminta määrittää neljänsiä tiloja. Anna-Kaisa Kuusisto-Arponen ja Sirpa Tani uskovat, että juuri neljänsien tilojen tutkiminen paljastaa jotain olennaista nuorten sosiaalisen vuorovaikutuksen tilallisesta rakentumisesta. Nuorten tavat nähdä ja käyttää julkista tilaa paljastavat myös samalla tilan valtageometrioita ja kertovat, miten ja mihin julkista tilaa saa käyttää (Kuusisto-Arponen & Tani 2009: 52–57). Yhteiskuntatieteellisessä tilateoretisoinnissa tilalliset suhteet nähdään usein sosiaalisten suhteiden ilmauksina, ja siten myös poliittiset suhteet sijoittuvat tilallisten suhteiden valtageometrioihin muodostaen niiden politiikan identiteettejä (Massey 2008: 8, 188).

Tarkastelen tässä artikkelissa, miten kymmenen vaihtoehtolajin harrastajat merkityksellistävät lajiensa tiloja. Hyödynnän tarkastelussa nuorisotutkimuksen, maantieteen ja yhteiskuntatieteellisen liikuntatutkimuksen tarjoamia lähtökohtia ja käsitteistöä. Kysyn, millaisia asemoitumisia vaihtoehtolajiharrastajat tekevät tiloissa, joissa he harrastavat lajiaan, ja millä he näitä asemoitumisia perustelevat. Entä millaista paikallistason julkisen tilan valtageometriaa vaihtoehtoliikunnan tilojen tarkastelu tuo näkyviin? Artikkelini etenee sitten, että kuvaan aluksi kysymykseni ympärillä käytyä teoreettista keskustelua vaihtoehtolajeista alakulttuureina ja julkisen tilan valtageometrioista sukupolvisuhteiden näkökulmasta. Sen jälkeen esittelen artikkelin aineiston sekä metodologisen asetelman sekä analyysin kulun. Varsinaisessa käsittelyjaksossa analysoin vaihtoehtoliikunnan asemoitumista julkisen tilan valtageometrioihin. Päätelmäjaksoissa pohdin, millä ehdoin julkinen tila on mahdollinen vaihtoehtolajeille ja millaista tilapolitiikkaa vaihtoehtolajien harrastajayhteisöt harjoittavat.

Alakulttuurin tila, valta ja vastarinta

Liikuntatutkimuksessa uusia, elämäntavallisuutta painottavia liikuntamuotoja on kutsuttu extreme-lajeiksi (*extreme sports*), elämäntapurheiluksi (*lifestyle sports*) (Wheaton 2004; 2013; Kotro & Pantzar

2005), nuorisokulttuuriseksi liikunnaksi (esim. Harinen *et al.* 2006; Ojala & Ikonen 2014) ja vaihtoehtolajeiksi (*alternative sports*) (Sironen 1988; Rinehart 2000; Rannikko *et al.* 2014a; Rannikko *et al.* 2014b; Liikanen & Rannikko 2015). Tässä artikkelissa käytän käsitettä vaihtoehtolaji, sillä haluan korostaa tarkastelemieni liikuntamuotojen pyrkimystä haastaa perinteinen käsitys sekä liikunnasta että sen tiloista (vrt. Rinehart 2000; Wheaton 2004; 2013). Vaihtoehtolajit ottavat etäisyyttä liikuntamaailman vakiintuneisiin institutionaalisiin järjestyksiin, kuten valmennusjärjestelmiin ja niin sanottuihin ”junnuputkiin”. Niille ovat ominaista vapaus ja luovuus niin tekemisen tavan, tilan kuin ajankin suhteen, ja vakavan suorittamisen sijaan niissä painottuvat hauskuus ja ilo, mikä kuvastaa liikunnan arvomuutosta laajemminkin (Ikonen 1996: 229).

Vaihtoehtoisuus ei ole itsestään selvä tai ongelmaton määritelmä, koska joskus vaihtoehtolajien harrastajat määrittelevät itse oman lajiensa liikuntasektorille vastakkaiseksi eivätkä välttämättä edes halua kutsua lajiaan liikunnaksi, toisinaan taas korostavat lajiensa olevan kuin mikä tahansa muu liikuntalaji (Rannikko *et al.* 2014a; Liikanen & Rannikko 2015). Tilankäytön näkökulmasta tarkasteltuna jo pidemmälle institutionaalituneista julkisessa tilassa harrastettavista muista lajeista vaihtoehtolajit erottaa erityisesti muiden tilankäyttäjien suhtautuminen niihin (Borden 2001; Woolley & Johns 2001; Chiu 2009; Ameel & Tani 2012b; Rannikko *et al.* 2014b). Tämä on yhteydessä erityisesti siihen, kuinka nuorten keskinäiseen toimintaan suhtaudutaan, mutta myös siihen, että lajit rikkovat konventionaalisen liikkumisen tapoja tilanormeja, kun esimerkiksi parkouraja saattaa kiipeillä seinillä (Ameel & Tani 2012b).

Kun vaihtoehtolajeja tarkastellaan alakulttuuri-teoreettisesta näkökulmasta, ne ymmärretään valtakulttuurista elämäntapana erottuvana kulttuurisen ilmaisun muotona, jota eletään todeksi kollektiivisesti jaetun kiinnostuksen kohteen ympärillä (vrt. Brake 1980: 8; Williams 2011: 8). Vaihtoehtolajit toimivat nuorten harrastajiensa vertaissosiaalisuuden areenoina ja ovat siksi merkityksellisiä kuulumisen paikkoja ja nuorten vuorovaikutuksen ympäristöjä. Vaihtoehtolajien harrastaminen aloitetaan usein kavereiden innostamana. Kaverisuhteiden suuri merkitys korostuu, sillä juuri kaverit sosiaalistavat uudet harrastajat vaihtoehtolajien järjestyksiin ja arvoihin (Wheaton 2004; Rannikko *et al.* 2014a; 2014b).

Vaihtoehtolajien oppiminen tapahtuu pääosin ilman opettajia, ohjaajia ja valmentajia, sillä muut harrastajat toimivat malleina ja esikuvina. Vaihto-

ehtolajeissa ei myöskään ole olemassa selviä ja pysyviä määritelmiä siitä, mikä on oikea tapa, tyyli tai paikka, kuinka ja missä lajia tulisi harrastaa (Fors *et al.* 2013; Harinen & Rannikko 2014; Rannikko *et al.* 2014b). Joidenkin lajien osalta on kuitenkin nähtävissä vaihtoehtoisuuden vähittäistä taipumista institutionaalisen liikuntatoiminnan ja kaupallistumisen ehdoille, sillä nykyään on olemassa esimerkiksi parkour-akatemiaita, maksullisia skeitihalleja ja eri lajien alkeiskursseja. Siitä huolimatta – ainakin toistaiseksi kevyt – järjestäytyminen ei automaattisesti synnytä perinteisestä liikuntamaailmasta tuttuja instituutioita ja hierarkioita (Wheaton 2013; Rannikko & Liikanen 2015).

Vaihtoehtolajit eivät tapahdu tyhjiössä vaan tarvitsevat omat toimintatilansa. Tila sosiaalisena ilmiönä on erityisesti maantieteilijöiden, mutta myös muiden yhteiskuntatieteilijöiden paljon tarkastelema ja teoretisoima tutkimusaihe. Tälle perinnölle uskollisena tarkastelen tilaa ennen kaikkea sosiaalisena, yhteiskunnallisesti tuotettuna sekä yhteiskunnan tuottamiseen osallistuvana ilmiönä. Tila ei siis ole vain toiminnan neutraali alusta, vaan siihen kiinnittyvien merkitysten tuottama ja samaan aikaan näitä merkityksiä tuottava ja raamittava. Tilaa tehdään ja tuotetaan elettyjen käytäntöjen sekä siihen liitettyjen symbolien ja merkitysten kautta. (Lefebvre 1991; Massey 2008.) Tilat ovat jatkuvasti muuttuvia moniulotteisten suhteiden verkostoja, jotka ovat aina olemassa suhteessa ympäröivään maailmaan, mutta eivät silti rakennu vastakohtana ”ulkopuoliseen” (Massey 2008: 30, 123–125). Tilan merkitykseen sitoutuu myös keskeisellä tavalla aika ja siten nämä merkitykset ovat luonteeltaan tilallis-ajallisia, ja molemmat – sekä aika että tila – ovat vuorovaikutuksen tuloksia (Massey 2008: 125–216).

Vaihtoehtoliikunnan näkökulmasta tilasta tekee merkityksellisen tarkastelukohteena olevan nuorisokulttuurin sosiaalisen vuorovaikutuksen tilallinen rakentuminen (vrt. Massey 2008: 57). Vaikka vaihtoehtolajien tilat saavat lajiharrastajien puheessa usein hyvin konkreettisiakin muotoja, tarkastelen tilaa sekä konkreettisena että metaforisena ilmiönä – eräänlaisena sekä–että-tilana, tai ”kolmantena tilana”, kuten Soja (1996) tällaisen määrittelyn tilasta nimeää. Tässä kolmas tila ei ole osa samaa jaottelua kuin artikkelissa käytetty neljäs tila, vaan väljä tilan ymmärtämisen tapa, joka mahdollistaa tilojen limittäisyyden, joustavuuden ja päällekkäisyyden – samaan paikkaan tai ”spottiin” voi samalla hetkellä liittyä moninaisia merkityksiä.

Tilaa ei voi erottaa vallasta, sillä ”tila on valtaa” ja siten siihen sisältyy myös vastarinta. Yhteiskun-

nalliset valtasuhteet tulevat näkyviksi tilassa, sillä tilan valtageometria on yhteydessä alistamiseen, hallitsemiseen, neuvotteluihin ja keskinäiseen solidaarisuuteen. Tarkastelen tilallisia suhteita sosiaalisten ja poliittisten suhteiden ilmauksina, niiden toimijoiden tilaan piirtäminä valtageometrioina, jotka määrittävät, kenellä on lupa liikkua tilassa vapaasti. (Lefebvre 1991; Massey 2008; Haarni 1997). Tila on myös erilaisten intressien ja ristiriitaisten näkemysten kohteena ja muokkaajana sisältäen samalla myös vastarinnan mahdollisuuden (Haarni 1997: 87–88).

Julkinen tila on lähtökohtaisesti varattu aikuisen käyttöön, jolloin myös tilan määrittelyvalta on aikuisilla (vrt. Tani 2011: 15; Kivijärvi 2014: 124). Vallan mekanismit, joilla kaupunkitilaa tuotetaan ja tiettyjä ryhmiä karkotetaan metaforiseen ja/tai konkreettiseen periferiaan, eivät yleensä näy niille, joiden tilankäyttöä ne eivät rajoita (Sibley 1995). Massey (2008) nimeää tämän prosessin tilan yhdenmukaistamiseksi, Sibley (1995: ix) taas ”toisten” luomiseksi ja karkottamiseksi, tilan monopolisoimiseksi. Julkista tilaa monopolisoidaan tiettyjen ryhmien käyttöön ja samalla ei-toivotut toiset, ne, joilla on vähemmän valtaa, karkotetaan sivummalle keskuksista (mt. ix). Nuorisotutkimuksen näkökulmasta onkin kiinnostavaa, kuinka eri ikäryhmien välisiä hierarkioita tuotetaan tilassa ja kuinka rakennetaan julkisen tilan sukupuolisidonnaisia valtageometrioida (Massey 2008).

Sen lisäksi, että nuoret on yleisesti määritelty julkisen tilan toisiksi, poissa paikoiltaan tai muuten tilassa oleviksi (Sibley 1995: 34–35), heidän vapaa-aikaansa kohdistetaan ylipäättään enenevässä määrin kontrollia. Kontrollin lisääntymisen vuoksi puhutaan julkisten tilojen muuttumisesta puolijulkisiksi (Haarni 1997: 101; Kuusisto-Arponen & Tani 2009: 53; Tani 2011) ja jopa yksityisiksi (Sibley 1995: xi). Erityisesti aikuiskontrollista ja kasvatussuhteista vapaa neljännet tilat koetaan ongelmalliseksi, sillä niissä nuorten nähdään olevan sekä vaarassa että vaaran aiheuttajia (Kivijärvi 2014: 123; Harrikari 2008). Aikuiset pyrkivät viemään nuoria takaisin aikuisten valvovien silmien alle ohjatun toiminnan piiriin ja tiettyyn toimintaan tarkoitettuihin tiloihin, etteivät nämä aiheuttaisi vaaraa muille ja itselleen (ks. Kivijärvi 2014: 123–124). Erityisesti nämä neljännet tilat tarjoavat nuorille mahdollisuuksia ottaa haltuun aikuisille suunniteltuja tiloja, vaikka se ei aina onnistu vähin äänin ja ilman vastustusta. Tässä päästään kysymykseen tilan sosiaalisesta sallivuudesta: siitä, ovatko tilat ja niiden käyttöä ohjaavat säännöt väljiä vai tiukkoja (Franck & Stevens 2007; Kuusisto-Arponen & Tani 2009).

Nuoruuden tilallisuus ja julkisen tilan valtageometriat avaavat monia mahdollisia tulkintapolkua nuoruuden ja julkisen tilan valtasuhteisiin. Nuorten julkisessa tilassa oleilua on tulkittu niin, että yhtäältä esillä ja katseiden kohteena oleminen, toisaalta aikuisten vallankäytöltä ja kontrollilta pakeneminen ovat keskeistä niin kutsutussa hengailukulttuurissa (Kuusisto-Arponen & Tani 2009: 52). Vaihtoehtoliikuntaa ja nuorten tilankäyttöä yleisesti voi siksi tarkastella yhdenlaisena nuorten tilallisen (tai tilallistuneen) vastarinnan muotona. Toisaalta aina kyse ei välttämättä ole vastarinnasta ainakaan selkeästi artikuloidussa muodossa vaan esimerkiksi sopeutumisesta annettuihin tilallisiin raameihin (Kivijärvi 2014: 127).

Vaihtoehtolajien tiloja voi tarkastella alakulttuuriteoreettisesti. Alakulttuuritutkimuksessa alakulttuurin oma tila, oli se sitten konkreettista, metaforista tai molempia, nähdään yhtenä alakulttuurin rakentumisen ehtona (ks. esim. Sarajeva 2011; vaihtoehtolajit alakulttuureina Rannikko *et al.* 2014a). Alakulttuuriset erityispiirteet eivät rajoitu vain tilaan, vaan koostuvat esimerkiksi arvoista ja normeista, joiden jakaminen ja joihin sitoutuminen kiinnittävät nuoren tietyn alakulttuurin jäseneksi (esim. Widdicombe & Wooffitt 1995).

Vaihtoehtolajeista erityisesti skeittauksen ja parkourin suhdetta julkiseen tilaan on tutkittu myös aikaisemmin nuorisotutkimuksen avaamaa sukupolvisuhtetulkintaa hyödyntäen. Myös näissä tutkimuksissa korostuu jännite julkisen tilan eri-ikäisten käyttäjäryhmien intressien välillä. Kaupungin homogenisoiminen, pyrkimys muuttaa kaupungin puhtaaksi ja turvallisiksi ympäristöiksi, ei salli jännitystä, monimuotoisuutta ja anarkiaa, jotka kaikki ovat vaihtoehtolajien ydinajatuksia (Woolley & Johns 2001). Siitä huolimatta vaihtoehtolajien harrastajat puhkaisevat kaupunkitilaan aukkoja, joissa leikki ja jännitys ovat mahdollisia. Samalla he tulevat luoneeksi uudenlaisia suhteita ja suhtautumisia julkiseen tilaan (Ameel & Tani 2007; 2012a). Näin nuoret merkitsevät julkista tilaa omakseen vaihtoehtolajeja harrastamalla (Woolley & Johns 2001).

Aineisto ja metodologinen asetelma

Aineistona, johon analyysi perustuu, toimivat vaihtoehtolajiharrastajille talvella 2012 tehty verkkokysely (n=935), erityisesti sen avoimet vastaukset, sekä kymmenen teemahaastattelua. Aineistot on kerätty Liikunnan monimuotoistuvat tilat ja tavat -tutkimushankkeessa, jota opetus- ja kulttuuriministeriö rahoitti vuosina 2012–2015. Sekä verkkokyselyssä että haastatteluissa on mukana

harrastajia seuraavista lajeista: skeittaus (rullalautailu), longboarding (alamäkirullalautailu), bleidaus (tempurullaluistelu), scoottaus (tempupotkulautilu), roller derby (rullaluistellen harrastettava joukkuelaji), parkour (sulavaa, nopeaa ja tehokasta liikkumista ympäristön rakenteita hyödyntäen), uusi sirkus, boulderointi (kiipeily ilman köyttä), capoeira (kamppailulajin ja tanssin yhdistelmä) ja katutanssi (lajeista tarkemmin ks. Rannikko & Liikainen 2013). Huomionarvoista on, että kyseiset lajit ovat institutionaalistumiskehityksen eri vaiheissa, mikä asettaa analyysille haasteita esimerkiksi vertailtavuuden suhteen.

Keräämistavasta johtuen verkkokyselyaineistoa ei voi ymmärtää tilastollisesti edustavana otoksena lajien harrastajista vaan satunnaisista vastaajista koostuvana näytteenä. Verkkokyselyn vastaajilta kysyttiin omaan lajiin liitetystä merkityksistä, lajiharrastamisen periaatteista ja lajiyhteisöjen hierarkioista. Vastaajien ikäjakauma painottuu nuoriin aikuisiin: vastaajista 18 prosenttia on 12–14 -vuotiaita, 20 prosenttia 15–19 -vuotiaita, 32 prosenttia 20–24 -vuotiaita ja 30 prosenttia 25–29 -vuotiaita. Haastattelut on toteutettu parihaastatteluina ja yksilöhaastatteluina, osa kasvotusten ja osa sähköpostitse. Haastattelut on alun perin tehty ymmärryksen luomiseksi eri vaihtoehtolajien yleiskuvas- ta, minkä vuoksi haastateltavien kanssa puhuttiin pääasiassa lajien sisällöistä ja niiden merkityksestä heille itselleen. Haastatellut ovat 20–35 -vuotiaita, ja heidät on valittu haastatteluun sillä perusteella, että he kaikki ovat keskeisellä tavalla mukana paikkakuntansa lajitoiminnan ylläpitämisessä. Aineiston luonnetta pohdittaessa on huomioitava, että niin kyselyssä kuin haastatteluissakin harrastajat pyrkivät antamaan lajeista pääosin positiivisen kuvan, eivätkä he juuri tuoneet esiin kritiikkiä harrastajayhteisöjä kohtaan.

Tarkastelun kohteena olevat kymmenen vaihtoehtolajia eroavat toisistaan tilankäytön suhteen. Siksi tila määrittynyt eri lajeissa eri tavoin: katutanssin harrastajat harvemmin edes puhuvat tilasta, skeittarit nimeävät skeittiparkit omikseen, kun taas parkouraajat julistavat toimivansa tilan asettamalla ehdoilla. Skeittaus, scoottaus, bleidaus, longboarding, parkour, boulderointi ja uusi sirkus ovat artikkelin lajeista ne, joita useimmiten näemme harrastettavan julkisessa tilassa. Roller derbyn ja capoeiran harrastaminen taas keskittyy pääasiassa sisähalleihin, joita ei ole suunniteltu niiden harrastamiseen. Katutanssi puolestaan on tullut Suomeen ennen kaikkea tanssikoulujen kautta, joten se poikkeaa kaikkein voimakkaimmin muista lajeista. Siitä huolimatta kaikkia näitä lajeja harrastetaan

myös julkisissa tiloissa ja erityisesti tiloissa, joita ei ole alun perin suunniteltu näiden lajien harrastamiseen ja joihin ei yleensä liitetä liikunnallisia merkityksiä. Vaikka tila ei määrity samanlaisiksi kaikkien vaihtoehtolajien harrastajille, tarkastelen lajeja tässä analyysissä yhtenä kokonaisuutena. Nostan siis analyysissä esiin ainoastaan sellaisia huomioita, jotka koskevat kaikkia kymmentä aineiston vaihtoehtolajia. Eri vaihtoehtolajien erilaisia tilaan asemoitumisia tullaan tarkastelemaan tarkemmin tulevassa tutkimuksessani.

Olen analysoinut aineiston dialogisen tematisoinnin keinoin järjestämällä tilapuheen ensin aineistolähtöisiksi teemoiksi ja sen jälkeen jäsentelemällä teemat teoriakirjallisuuden avulla kolmeksi yhtenäiseksi kokonaisuudeksi (Koski 2011). Nämä ovat luovuus, kunnioitus ja rajoitusten haastaminen. Analyysissä hyödyntämäni työteorian olen johtanut Doreen Massey'n (2008) valtageometri-an käsitteestä. Vaikka Massey itse käyttää käsitettä erityisesti kuvaamaan globaaleja muuttovirtoja, hyödynnän sitä pienimuotoisemmin kuvatessani nuorten liikkumista julkisessa tilassa. Julkisen tilan voi Masseya mukaillen nähdä sosiaalisten maailmojen risteyskohtana tai tilankäyttäjien liikeratojen samanaikaisuutena. Se, mitä näissä liikeratojen leikkauspisteissä tapahtuu, paljastaa tilan valtageometri-an, eli miten erilaiset ryhmät asemoituvat tilaan sen sosiaalisten suhteiden verkostoissa. Niillä, jotka voivat liikkua vapaimmin, on eniten valtaa. Tämä legitimoidaan sekä tilan sisäisillä sosiaalisilla suhteilla että sen ulkopuolisilla sosiaalisilla yhteyksillä.

Tässä analyysissä keskityn tarkastelemaan julkista tilaa, johon luen kuuluvaksi paitsi kadut, torit ja puistot myös erilaiset ”parkit” ja radat, jotka on rakennettu jotakin vaihtoehtolajia varten. Nämä tilat ovat periaatteessa avoimia kenelle tahansa ja millaiselle tekemiselle tahansa. Analyysiluvussa tarkastelen vaihtoehtolajien julkiseen tilaan asemoitumista harrastajien niihin liittämien merkitysten kautta ymmärtäen, että tila merkityksellistyy lajiharrastajien omaksuman alakulttuurisen luennon kautta (vaihtoehtoliikkujien erityinen ”paikan tuntu”). Siten kaikki tilat, joista lajiharrastajat puhuvat, ovat tavallaan alakulttuurin omaa tilaa – tilaa, joka määrittää alakulttuuria.

Alakulttuurin tila ei määrity tyhjiössä vaan vuorovaikutuksessa ympäröivän maailman kanssa, joten sen asettamat rajoitukset ja vaatimukset sekä periksiantamiset, Massey'n sanoin tilan sisäiset sosiaaliset suhteet ja ulkopuoliset yhteyksensä, raa-
mittavat osaltaan vaihtoehtoliikkujan tiloja. Siksi vaihtoehtoliikkujien tilaan liittyvät kannanotot

ovat usein vastapuhetta ulkoapäin määritellyille julkisen tilan käyttönormeille, joiden he näkevät rajoittavan liikkumistaan (vrt. Jokinen *et al.* 2004). Asemoitumiset tilassa olemisen legitimointina kertovat julkisen tilan valtageometrioista.

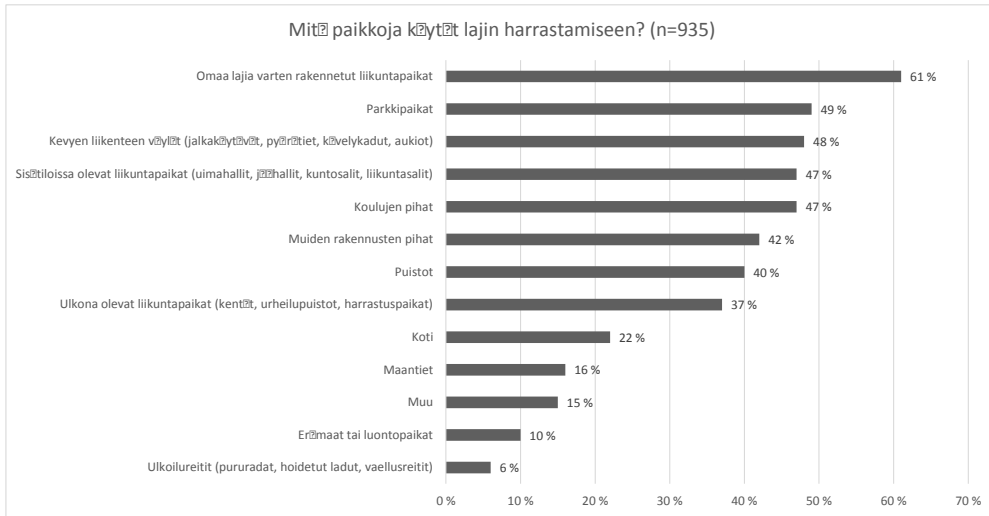
Vaihtoehtolajien tilalliset asemoitumiset

Kaibuskenaario olisi jos liikkumista julkisissa ja yhteisillä alueilla alettaisiin rajoittaa ja hyväksyttävänä pidettäisiin vain esim. kävelyä ja juoksua. Erikseen rakennetut parkourpuistot ovat monesti tylsiä, mutta paremmalla suunnittelulla niitä voisi parantaa (esim. Lontoon leap-park). Monesti luonnonelementit ja epäsymmetrisuus on unohdettu, tilalla yksitoikkoisia elementtejä, jotka eivät rohkaise flowta ja reittejä vaan yksittäisiä liikkeitä. (26-vuotias parkouraaja verkkokyselyssä)

Suhtautuminen liikunnan tilojen autenttisuuteen eli siihen, onko tiloja sopivaa muokata tai jopa rakentaa alusta alkaen vai pitäisikö lajiharrastamiseen käyttää vain julkista tilaa sellaisenaan, jakaa vaihtoehtolajien harrastajakuntaa (Woolley & Johns 2001; Chiu 2009; Ameel & Tani 2012a; Rannikko *et al.* 2014a). Paradoksi on, että lajeja varten rakennetut tilat eivät välttämättä tarjoa yhtä hyviä puitteita harrastamiseen kuin julkinen tila, kuten parkouraaja yllä olevassa lainauksessa kertoo. Julkisessa tilassa harrastaminen ei sekään ole ongelmatonta, sillä epätyypillinen liike epätyypillisissä paikoissa herättää muissa tilan käyttäjissä vähintäänkin kummastusta. Yhtäältä vaihtoehtolajiharrastajat näkevät harrastamisen tilansa alustana, jonka he voivat muokata liikunnallisiin tarpeisiin soveltuvaksi. Toisaalta he ottavat tilan usein annettuna: omaa lajia tehdään tilan asettamalla ehdoilla, siihen sopeutuen, mukautuen ja kompromisseja tehden. Rakennetun tilan ehdoilla toimiminen on jopa joidenkin vaihtoehtolajien keskeinen periaate, kuten seuraavan esimerkin parkouraaja kertoo.

Se on vähän niinku, no, lajikohtaisesti sitä ei oo määritetty mutta niinku paikallisella tasolla ihan taas että järjestyttää on se, että niinku otetaan huomioon se ympäristö, et myöskin sosiaalisessa mielessä, et toki niinkun urheilullisesti parkouraajien tehtävä on mukautua ympäristöönsä kaikilla tavoilla, niin myös se, että niinkun kunnioitetaan näitä muita, jotka täällä menee. (20-vuotias parkouraaja haastattelussa.)

Vaihtoehtolajien harrastamisen konkreettiset tilat ja paikat vaihtelevat lajeittain, mutta yhteistä kai-

Kuva 1. Vaihtoehtolajien harrastuspaikat.
Picture 1. Training places of alternative sports.

kille tutkimuksessa mukana olleille lajeille on, että niitä harrastetaan myös muualla kuin niitä varten rakennetuissa ympäristöissä. Monille lajeille ei ole edes olemassa niille tehtyjä erillisiä tiloja. Kuva 1 esittää verkkokyselyn vastaajien lajiharrastamiseen käyttämät paikat. Vaikka lajeja varten rakennetut tilat ovat suosittuja, myös muiden julkisten ja puolijulkisten tilojen osuus on suuri. Lajeja varten rakennettujen tilojen suosioon vaikuttaa varmasti osaltaan se, että nuoria on pyritty tietoisesti ohjaamaan parkkeihin ja liikuntasaleihin, pois kadulta, maanteiltä ja parkkipaikoilta (Chiu 2009; Kuusisto-Arponen & Tani 2009; Salome 2010). Tästä syystä esimerkiksi skeittiparkki on skeittauksen tilana usein helpommin haltuun otettava kuin julkinen kaupunkitila. Sisäliikuntapaikkojen suosio selittyy ainakin osin sillä, että talvella lajin harrastaminen ei muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta onnistu ulkona.

Vaihtoehtolajien harrastajat kokevat julkisen tilan monitahoisena yhdistelmänä, johon sisältyy sekä staattisia ja pysyviä että muokattavia ja muuttuvia elementtejä. Seuraavaksi tarkastelen vaihtoehtoliikkujen erilaisia asemoitumisia tiloihin, joita ei alun perin ole suunniteltu lajin harrastamiseen. Analysoin vaihtoehtoliikunnan harrastajien ja julkisen tilan muiden käyttäjien polkujen risteyskohdista kolmenlaisen aineistolähtöisen tilaan asemoitumisen kautta. Nämä ovat luovuus, kunnioitus ja rajoitusten haastaminen. Aloitan tilassa risteävien asemointien ja polkujen purkamisen luovuudesta.

Luovuus

Lajiharrastajien asemoitumiset harrastamisen tiloihin merkityksellistyvät usein luovuuden kautta. Luovuuden ohella itsensä kehittäminen, haastaminen ja voittaminen saavat keskeisen sijan harrastajien puheessa: harrastamisen tilat määrittyvät eräänlaisiksi itsensä kehittämisen alustoiksi (ks. tarkemmin Harinen & Rannikko 2014; Rannikko *et al.* 2014b). Tila on valjastettu itsensä kehittämisen ja luovan tekemisen pohjaksi ja inspiroijaksi, ja lajiharrastajien suhde siihen rakentuu luovuuden potentiaalin kautta. Vaihtoehtolajiharrastajien mukaan tämä julkiseen tilaan kätkeytyvä potentiaali jää usein ei-vaihtoehtolajiharrastajilta näkemättä. Alla olevan lainauksen skeittarin näkemys tiivistää sen, mikä esimerkiksi skeittareiden tavassa tulkita julkista tilaa on erityistä ja kuinka luovuus kytkeytyy heidän ymmärrykseensä tilan potentiaalista:

Mä kävelen kadulla ja koko ajan silmät ja mieli etsii mutta skeitattavaa, vaikka olisikin kävellyt saman reitin tuhansia kertoja. Skeittaaminen on liikuntaa, sosiaalista kanssakäymistä ja oman luovuuden käyttöä. Periaatteessa jopa taidetta. Skeittaamista ei voi ymmärtää ihminen, joka ei ole skeitannut, se on ihan täysin oma maailmansa. (25-vuotias skeittari verkkokyselyssä)

Erilaiset tilat tarjoavat erilaisia mahdollisuuksia kehittyä: harrastajat tunnistavat lajiharrastamiseen eri

tavoin sopivia ympäristöjä, joista toiset ovat heille sopivampia ja mahdollisempia kuin toiset. Skeittauksen tiloja tutkittaessa on havaittu, että hyvä ”skeittispotti” on skeittareiden näkemyksen mukaan helppopääsyinen, tempuiltava, seurallinen ja sopusointuinen (Woolley & Johns 2001). Vaihtoehtolajiharrastajat ottavat luovasti haltuunsa myös tiloja, jotka on perinteisesti nähty luotaantyöntävinä ja mielikuvituksettomina. Vaihtoehtolajit elävät ja kehittyvät kaupunkitilan muutoksen mukana, kun jokin uusi rakennelma saattaa inspiroida aivan uudenvälisiin tempuihin (Ameel & Tani 2012a).

Luovuuden yhteydessä aika on eräs merkityksellinen tilaan asemoitumisen määrittäjä. Öiset kesäisen kaupungin kadut tarjoavat tiloja longboardaukselle, ja myöhäisillan liikuntasalivuorot roller derbylle. Päiväaikaan samat tilat määrittyvät harrastajien mukaan lajien näkökulmasta mahdolltomiksi, sillä silloin ne on jo varattu muiden käyttöön. Liikennöidyllä tiellä longboardaaminen on vaarallista, roller derbyn tapauksessa taas pidemmälle institutionaalistuneet lajit useimmiten saavat suosituimmat vuorot.

Kun arkisia tiloja katsoo epäkonventionaalisesti, ne mahdollistavat ympäristön ulottuvuuksien luovan ja yllättävänkin hyödyntämisen. Kaupunkitilaa, sen asettamia mahdollisuuksia ja rajoituksia tulkitaan uudella tavalla. Tilan näkeminen totutusta poikkeavalla tavalla vaatii kuitenkin omanlaisensa katseen, alakulttuurisen tilan lukutavan, joka kehittyä ajan myötä. Siitä tulee osa alakulttuurista pääomaa, jonka varaan lajiyhteisöissä rakennetaan hierarkioita, rajoja ja sisäänpääsyesteitä (Muggleton 2000; Harinen *et al.* 2006; Ameel & Tani 2012a; ks. myös Rannikko *et al.* 2014a). Paikkansa vaihtoehtolajiyhteisössä voi usein lunastaa luovutusta ja kehittymishalua osoittavalla otteella.

Vaihtoehtoliikunnan tilallistunut luovuus ei rajoitu ainoastaan konkreettisiin tiloihin. Internetillä, erityisesti sosiaalisella medialla ja erilaisilla videopalveluilla, on monelle tärkeä rooli lajiharrastajana kehittämisessä (Hänninen 2006). Verkossa katsotaan ja opitaan uusia temppeja sekä saadaan ideoita. Erityisesti erilaiset videopalvelut tarjoavat vaihtoehtoliikunnan harrastajille tilaa oman luovuuden esittelylle, videoiden lataamiselle muiden katsottavaksi ja luovien ideoiden kehittelylle yhdessä muiden asialle omistautuneiden kanssa. Verkossa myös opiskellaan ja omaksutaan oman lajin historiaa ja periaatteita – tietoa ja osaamista, jonka avulla tullaan kompetentiksi lajiharrastajaksi (Harinen & Rannikko 2014; Rannikko *et al.* 2014b).

Perinteisesti julkinen kaupunkitila ei juuri salli leikkiä ja luovutusta, ainakaan muilta kuin lapsilta.

Kaupunkitilan hyväksyttävä käyttö määrittyy rationaalisuuden ja tuottavuuden kautta (Woolley & Johns 2001; Nemeth 2006). Yhtäältä vaihtoehtoliikkujat haastavat tätä näkemystä aktiivisesti asemoitumalla tilaan luovasti ja leikkisästi (Ameel & Tani 2012a; 2012b). Toisaalta luovuuden, itsensä kehittämisen ja omien rajojen haastamisen korostaminen on myös tapa legitimoida julkisen tilan käyttöä vaihtoehtolajiharrastamiseen. Tällöin lajiharrastajat jättävät lajeihin liitetyn leikkisyyden takaa-alalle, vaikka juuri sen moni kokee vaihtoehtolajeissa tärkeäksi (vrt. esim. Silvennoinen 2006). Se ei kuitenkaan tarkoita, että vaihtoehtolajiharrastaminen olisi lopulta vain järkeväksi määriteltyä, leikkisyydestä vapaata ja totista itsensä kehittämistä; toimintaa vain perustellaan ulkopuolisille toisenlaisin attribuutein.

Asemoituminen julkiseen tilaan luovuuden kautta voi toisinaan olla myös käytännön sanelema pakko, eräänlainen kompromissi. Vaihtoehtoliikkujien täytyy oppia luoviksi aika-tilojen (May & Thrift 2001; Massey 2008) hyödyntäjiksi, sillä perinteiset aika-tilat eivät ole heille aina mahdollisia. Luovuus on myös selviytymisstrategia, jonka avulla epämiellyttävistä tiloista tehdään urbaanin leikin avulla viihtyisiä (Breitbart 1998). Kun tähän lisätään luovuuden korkea arvostus – jopa impliittinen toisintekemisen vaatimus harrastusyhteisöjen hierarkioissa – voidaan puhua eräänlaisesta luovuuden imperatiivista, joka määrittää vaihtoehtolajien asemoitumista julkiseen tilaan. Luovuuden lisäksi polkujen risteytyskohdissa nousee esille vaihtoehtoliikkujien kunnioitus tilaa ja sen muita käyttäjiä kohtaan. Analysoin tätä seuraavaksi.

Kunnioitus

Vaihtoehtolajiharrastajat asemoituvat julkiseen tilaan keskinäisen kunnioituksen ja vastuullisen harrastamisen kautta. Lajiharrastajien mukaan julkista tilaa voidaan hyödyntää oman lajin harjoittamiseen, jos samalla muistetaan ottaa huomioon myös muut tilan käyttäjät, joiden kanssa polut aika-tilassa risteävät. Lähtökohtana on ajatus siitä, että harrastustila on muiden, sitä toisenlaisiin tarkoituksiin käyttävien kanssa jaettava. Vaihtoehtolajiharrastajat näkevät muiden tavan käyttää tilaa yhteiskunnallisissa hierarkioissa vaihtoehtolajiharrastajien käyttötapoja korkeammalle arvotetuksi ja oikeammaksi. Alakulttuurin tila on siis alisteista valtakulttuurin tilalle. Tilaan asemoidutaan kunnioituksella, jotta omaa lajia voitaisiin harrastaa julkisessa tilassa myös jatkossa.

Myös itse tilaa tulee kunnioittaa. Tilan kunni-

oittamiseen liitty monia lajien keskeisiksi määriteltyjä alakulttuurisia periaatteita: ”spotteja” ei saa rikkoa tai roskata, niihin ei saa jättää jälkiä ja niillä kohdattuja ihmisiä ei saa ainakaan tahallisesti häiritä. Kunnioituksen kohteena olevat tilat on määritelty niin konkreettisiksi kuin sosiaalisiksikin, kuten alla oleva esimerkki boulderoinnin maailmasta osoittaa.

Kunnioitan luontoa, jossa boulderoin, en siis roskaa tai vaurioita tarpeettomasti ympäristöä. Pidän huolta yleisestä turvallisuudesta boulderoidessa. En häiritse lähisedun ihmisiä meluamalla. Noudatan jokamiehen oikeuksia/velvollisuuksia. Opastan aloittelijoita tai uudelle paikalle tulevia boulderoijia. (27-vuotias boulderoija verkkokyselyssä)

Kunnioitus, joka ylipäättään on vaihtoehtolajien harrastajien puheessa tiuhaan vilisevä käsite, kääntyy usein tilan antamiseksi muille. Kunnioitus ei ole yksisuuntaista, vaan sitä odotetaan myös muilta: oman lajin harrastajilta, muilta samoissa tiloissa muita lajeja harrastavilta sekä samoja tiloja muihin tarkoituksiin käyttäviltä. Tarvittaessa normien rikkojien käytökseen puututaan, ainakin jos he ovat tilan valtahierarkiassa itseä alempana.

Vaihtoehtolajiharrastajien tapa korostaa kunnioituksen ideaalia kertoo myös siitä, että aina kunnioitusta ei välttämättä ole. Vaihtoehtoliikkujien puheesta on luettavissa erilaisia tilakonflikteja, vaikka niistä harvoin kerrotaan tutkijalle suoraan: *Ei aleta haukkua skedeejiä vaikka ne haukkuu scootaa-jiä* (12-vuotias scootaja verkkokyselyssä). Jännitteitä syntyy sekä tilaa konventionaalisesti käyttävien ja vaihtoehtoliikkujien että eri vaihtoehtolajeja harrastavien välille.

Samoissa paikoissa harrastettavien lajien hierarkiat tulevat näkyviin tilassa: esimerkiksi skeittarit, scootajaat ja bleidaajat neuvottelevat keskinäisiä suhteitaan skeittiparkeissa, parkkipaikoilla ja kaduilla. Tarkasteltavista vaihtoehtolajeista vanhin, skeittaus, näyttää usein vievän voiton, kun etuolueudesta ja määräysvallasta tilaan keskustellaan. Skeittarit voivat vedota siihen, että ainakin skeittipuuistot on rakennettu nimenomaan skeittausta varten heidän lobbaustyönsä ansiosta tai heidän toimestaan. Huolta aiheuttaa myös mahdollisuus, että täysikasvuinen skeittari kaatuu pienen scootajaan tai skeittarin päälle. Tällöin erityisesti nuoret scootajaat määrittävät ”spotti- ja parkkietiketettä” tietämättömiksi vaaran aiheuttajiksi, vaarassa olijoiksi ja kollektiivisesti hankittujen harjoitustilojen vapaamatkustajiksi. Toisaalta myös skeittarit saattavat alkaa vältellä paikkoja, joissa scootataan,

bleidataan tai BMX-pyöräillään. Näin tapahtuu etenkin suosituimpina aikoina, jolloin skeittarit voivat jäädä vuorostaan aika-tilalliseen marginaaliin. Seuraava lainaus kuvastaa ”parkkietiketettä” ja julkisen tilan käytössääntöjä, joiden hallitseminen ja noudattaminen ovat tärkeitä kunnioitavassa tilaan asemoitumisessa.

Skeitatessa parkissa tai hallissa muut skeittajaat pitää ottaa huomioon, esim. ei mennä toisen eteen, jokin skeittaa vuorollaan, annetaan tilaa jos toinen sitä tarvitsee ja jos jotkut kuvaavat, niin ei häiritä. Jos skeittaan jollain spotilla, niin roskat siivotaan lähtiessä (toki myös muualla), ei aiheuteta häiriöitä tai vaaratilanteita muille ihmisille ja jos meidät häädetään paikalta asiallisin perustein, niin myös lähdän asiallisesti pois. Lisäksi yleisesti tulee käyttäytyä hyvin ja järjennukaisesti, ettei anna skeittareista huonoa kuvaa. (23-vuotias skeittari verkkokyselyssä)

Kunnioittava ja konflikteja välttävä asemoituminen tilaan on yhteydessä vaihtoehtolajien ambivalenttiin yhteiskunnalliseen asemaan. Perinteisiin vaihtoehtolaji skeittaus määrittänyt usein uhaksi yhteiskunnalliselle järjestykselle, anarkistisen tai yhteiskunnanvastaisen käytöksen ja aatemaailman edistäjäksi (Chiu 2009). Parkouraaajien liikkumistapaan, joka poikkeaa rajustikin totutusta, suhtaudutaan epäluuloisesti (Ameel & Tani 2012b). Vaihtoehtoliikkujat perustelevatkin usein julkisen tilan käyttöönsä strategisesti sellaisilla lausahduksilla kuin *tämä ei ole pelleyä, vaan urheilua* tai *me ei tuhota mitään, vaan treenataan*. Tämä on tarpeen, sillä vaihtoehtoliikunnan tilat ovat jatkuvasti uhattuina. Globalissa ja historiallisessa kontekstissa ei ole täysin mahdotonta, että julkisen tilan käyttäminen lajien harrastamiseen kielletäisiin (Woolley & Johns 2001; Chiu 2009). Viimeisessä analysoitavassa polkujen risteytykskohdan asemoitumisessa käyttäjät haastavat ja venyttävät tilalle asetettuja rajoituksia.

Rajoitusten haastaminen

Tiettyihin tiloihin vaihtoehtoliikkujien ei yksiselitteisesti ole mahdollista mennä, toisinaan taas heidän annetaan ottaa yhteistä tilaa omakseen, lyhyeksi aikaa ja hetkellisesti (vrt. Kivijärvi 2014: 126). Tällöin vaihtoehtolajiharrastajat asemoituvat lajiensa tiloihin suhteessa tilankäytölle asetettuihin rajoituksiin, sillä konventionaalisten tilanormien rikkojia kohdellaan usein torjuvasti ja heidän tilansa olemistaan pyritään rajoittamaan (Sibley 1995; Valentine 1996). Aineiston vaihtoehtoliikkujat kokivat, että ennakkoluulot ja rajoitukset, jotka liit-

tyvät heidän tapaansa käyttää tilaa, hankaloittavat harrastamista – tai ovat ainakin asioita, jotka on syytä pitää mielessä julkisissa tiloissa liikuttaessa.

Joihinkin paikkoihin, kuten hautausmaille, ei lajiharrastajien mukaan mennä ollenkaan, sillä niiden merkityksellisyyttä muille halutaan kunnioittaa. Rajoitukset ovat tilallis-ajallisia: esimerkiksi asuinalueilla skeittaaminen öisin voi olla mahdollista, vaikka se olisi päivisin aivan hyväksyttyä. Näissä tapauksissa vaihtoehtoliikkujat näkevät julkisen tilan säännöt muiden määrittämiksi tai muututtomiksi, ja julkisen tilan ensisijaisesti muiden omaksi (vrt. Sibley 1995).

Vaihtoehtolajiharrastajien mukaan julkisen tilan rajoitukset häätävät heitä pois kaduilta ja parkkipaikoilta lajeja varten rakennettuihin ulkotiloihin tai sisähalleihin. Tämän voi nähdä tietoisena politiikkana saada nuoret pois kaduilta tiukemman kontrollin piiriin (Woolley & Johns 2001; Chiu 2009; Kuusisto-Arponen & Tani 2009). Tämä ei kuitenkaan tapahdu ilman vastusta: vaihtoehtolajiharrastajat eivät läheskään aina tydy siihen tilaan, joka heille osoitetaan. Monen vaihtoehtolajin ideologisessa keskiössä on nimenomaan katu, jolla on harrastajille moniulotteista symbolista arvoa (Chiu 2009; Salome 2010). Osoitetut tilat eivät myöskään välttämättä ole ideaalisia harjoituspaikkoja. Esimerkiksi skeittareiden skeittipuistoihin liittyviä näkemyksiä kysyttäessä on huomattu, että puistot mielletään usein liian virallisiksi, säädellyiksi, eristetyiksi, tylsiksi ja luovuutta kahlitseviksi (Chiu 2009).

Vaihtoehtolajiharrastajat yrittävät venyttää tilanormien rajoja ja lajiharrastamisen aika-tiloja, ainakin siihen asti ja sen verran kuin se on mahdollista. Skeittitutkija Åsa Bäckströmin (2007: 151) mukaan erityisesti skeittauksen kohdalla kaupunkitilan uudet käyttötavat ovat johtaneet siihen, että lajista on tullut ”symbolinen haaste normaalille maailmalle”. Alakulttuuri haastaa ja määrittelee uudelleen niin sanotun normaalimaailman konventioita tilan kautta. Rajoja on kuitenkin parasta venyttää varovasti, sillä siitä seuraa helposti paheksuntaa ja epäluuloa:

Käyttäydytään asiallisesti muita ihmisiä kohtaan ja odotetaan sitä käytöstä myös vastapuolelta. Ihmisiä varotaan kaduilla, kehenkään ei törmätä, ja jos vahinko sattuu niin pyydetään anteeksi ja hoidetaan tilanne kuntoon. Maalaisjärki ja terveen ihmisen moraalit määräävät enemmän kuin lait skeittauksessa. Yksitysihmisten omaisuutta ei vahingoiteta, mutta julkisilla paikoilla voi skeitata mieltensä kyllyydestä. Yöllä ei kolistella samassa paikassa pitkää aikaa, mutta

päivällä esim. autotien läheisyydessä skeitatessa, jos joku tulee valittamaan metelistä niin valitetaan kyllä takaisin ja käsketään soittamaan poliisit paikalle jos niin harmittaa. (24-vuotias skeittari verkkokokyysehyssä.)

Vaihtoehtolajien paradoksaalisesta asemasta huolimatta harrastajien toiveena on saada lajien harrastaminen huomioitua kaupunkisuunnittelussa, sillä julkisten tilojen rakenteita ei pääasiassa ole tehty vaihtoehtolajeja ajatellen. Toisinaan oikeutta tilaan joutuu perustelemaan painottamalla oman vaihtoehtolajin urheilullista luonnetta, onhan liikunta hyväksi ja kehittäväksi määriteltyä tekemistä. Tällöin liikunnasta tulee eräänlainen alakulttuurisen häirinnän vastakohta, kuten alla oleva lainaus osoittaa:

Roller derby on urheilulaji. Ennakkooasenteiden mukaan roller derbyn harrastajat käyttävät päihteitä eivätkä välitä esimerkiksi yleisistä järjestysäännöistä. Suurin osa joukkueestamme on savuttomia emmekä halua liittää myöskään alkoholia harrastukseemme. Lisäksi kunnioitamme harrastustilojamme, niiden omistajia sekä muita käyttäjiä. Olemme siis aivan kuten muidenkin urheilulajien harrastajat! (26-vuotias roller derbyn pelaaja verkkokokyysehyssä.)

Väljiä vapaa-ajan tiloja on kutsuttu vastatiloksi (*counter-space*) tai ristiriitojen tiloiksi, sillä niissä voidaan haastaa konventionaalisia ja hallitsemia maailmanjärjestyksiä (Lefebvre 1991; myös Wheaton 2007). Vaihtoehtolajialakulttuurit tarvitsevat tilan symbolista omistajuutta – tilaa, jota kutsua ja merkitä alakulttuurisesti omaksi (Woolley & Johns 2001; vrt. Sarajeva 2011). Ne väljentävät tiukkoja tiloja, uudelleenmuotoilevat julkista tilanormistoa ja infrastruktuuria sekä haastavat tilankäyttöä rajoittavia valtasuhteita fyysisen liikuntasuorituksen avulla (Chiu 2009; Ameel & Tani 2012b). Vaihtoehtolajit voi jopa tulkita kapitalistisen tilan kritiikiksi, sillä niiden harrastajat käyttävät julkista tilaa osallistumatta suoraan kulutukseen tai tuotantoon (Borden 2001; Chiu 2009).

Päätelmät: Hivuttautuen yhdenmukaistettua tilaa haastamassa

Vaikka skeittausta voi harrastaa lähes missä vain, harrastamisen ei tule tapahtua kuitenkaan muun ympäristön kustannuksella, esimerkiksi on huolehdittava ettei ole muiden tiellä eikä skeittauksesta synny liikaa melua väärässä paikassa väärään aikaan, kuten asuintalojen lähistöllä yöaikaan. (21-vuotias skeittari verkkokokyysehyssä)

Vaihtoehtoliikkujen suhde julkisen tilan valtageometrioihin on monitahoinen ja intensiivinen. Julkinen tila on vaihtoehtolajiharrastajille yhtäältä toiminnan mahdollistaja, toisaalta tekemisen raa- mittaja, ja siten merkityksellinen ja keskeinen osa heidän alakulttuurisia puhe- ja toimintatapojaan. Tässä artikkelissa analysoimani vaihtoehtolajien aseoitumiset ja niihin liitetyt merkitykset ovat usein päällekkäisiä, toisiinsa limittyviä ja saman- aikaisesti olemassa olevia. Ne ovat tilallisia-ajallisia, ja siten sidoksissa muun muassa vuorokauden- ja vuodenaikoihin (Massey 2008: 125).

Vaihtoehtolajeja harrastavat nuoret luovat julkiseen tilaan tiloja, joissa on mahdollista viihtyä (Breitbart 1998). Vaihtoehtoliikkujen tapa merkityksellistää julkisen tilan haltuunottojaan muistuttaa Kirsi Pauliina Kallion ja Jouni Häklin (2011) tutkimaa oululaisten nuorten vastarintaa. Nuoret osallistuivat neuvotteluun kaupungin erään puiston käyttämisestä näennäisen epäpoliittisen äänettömän vastarinnan kautta: he yksinkertaisesti vain jatkoivat ajanviettoa puistossa kielloista huolimatta. Poliittinen toimija ei välttämättä itse tunnista toimijuuttaan ja näe toimintansa seurauksia (Kallio & Häkli 2011: 65). Toisinaan nuorten vaihtoehtoliikunta voi olla epäpoliittiseksiin tulkittavaa olemista olemisen itsensä vuoksi (Kivijärvi 2014).

Julkisen tilan hyväksyttävä käyttö määrittänyt tilan valtageometrioiden kautta. Ne määrittävät, ketkä voivat liikkua julkisessa tilassa vapaasti ja millainen liike siellä on hyväksyttävää. Vaikka tilankäyttönormien määrittelyvalta on pääasiassa aikuisilla (Valentine 1996), nuoret lajiharrastajat yrittävät haastaa sitä tietoisesti tai vähemmän tietoisesti erilaisin liikunnallisin tilan haltuunotoin. Siitä huolimatta, että julkisen tilan käyttötapojen kirjo on vaihtoehtoliikunnan harrastajille laaja, tilaan liitettyjen merkitysten analyysi paljastaa nuoriin kohdistuvaa ulossulkemista ja hallintapyrkimyksiä (vrt. Sibley 1995; Kuusisto-Arponen & Tani 2009).

Kunnioitus, haastaminen ja luovuus ovat kaikki vaihtoehtolajiharrastajien tapoja käsitellä julkisen tilan valtasuhteita. Ne osoittavat, kuinka vaihtoehtolajeja harrastavat nuoret neuvottelevat suhdetaan tilan monopolisoineeseen aikuismaailmaan. Ne paljastavat jotain myös nuorten keskinäisistä valtasuhteista ja siitä, miten valtasuhteiden verkostoissa luovitaan. Konfliktihakuisuus ja selkeästi artikuloitu vastarinta aikuisten tilallista valtaa kohtaan jäävät (ehkä hieman yllättävästi) vaihtoehtoliikkujen puheessa sivummalle, kun taas neuvottelevat tai sovittelevat ja jopa sopeutuvat äänenpainot näe kertovat eniten tilaa. Ne kertovat siitä, että julkinen tila kuuluu pääosin muille kuin vaihtoehto-

liikuntaa harrastaville nuorille, mutta nuoret ottavat sitä haltuunsa hienovaraisesti ja huomaamatta.

Julkinen tila on myös vaihtoehtolajeja harrastavien nuorten alakulttuurista tilaa, erityisesti jos sen haltuunotot perustellaan yhteiskunnallisesti hyväksytyin argumentein. Periaatteessa kaikissa tilaan aseoitumisissa on läsnä ajatus oman tilassa olemisen ja siellä tekemisen legitimoimisesta, koska yhteisen tilan käyttö epäkonventionaalisilla tavoilla pitää jatkuvasti oikeuttaa ja perustella. Tämä kertoo tilan valtageometrioista. Eri ikäryhmien välisiä tilallisia suhteita määrittävät valtageometriat tulevat näkyviksi vaatimuksessa oikeuttaa päämäärättömäksi määritelty oleilu erilaisin liikunnallisuuteen, luovuuteen ja itsensä kehittämiseen kiinnittyvin puhetavoin. Julkisen tilan rationaalinen luonne tulee korostuneesti esiin juuri nuorten epätuottavaksi määritellyn tilankäytön kohdalla.

Vaatimus oikeuttaa julkisessa tai puolijulkisessa tilassa oleminen näyttää liittyvän ennen kaikkea ikään: vanhempien harrastajien on helpompi perustella tekemisensä ”järkevyys” kuin nuorempien. Perusteleminen on sidoksissa myös aikaan, sillä esimerkiksi ruuhka-aikoina julkisessa tilassa harrastamista joutuu usein perustelemaan enemmän kuin silloin, kun muita tilan käyttäjiä on liikkeellä vähemmän. Lajiharrastajien näkemyksen mukaan tilan valtageometrioiden ylläpitäminen ovat aikuiset, seuraavana vanhimmat ja pisimpään vaihtoehtolajia harrastaneet ja alimpana nuoret ja vasta-alkajat.

Luovuus ja kehittyminen kuvaavat myös sitä, miten tilaa merkityksellistetään eri tavoin, limittein ja lomittain, ja miten vaihtoehtolajien synty ja ylläpitäminen kytkeytyvät tilan uudelleen tulkitsemiseen. Tilan haltuunotto voi olla myös huomaamatonta ja tapahtua ilman avointa alakulttuurin ja valtakulttuurin välistä valtaistelua. Tämä onkin vaihtoehtolajiharrastajien tilallistuneen vastarinnan muoto. Se on heidän tapansa määritellä itsensä pois ”toisen” kategoriasta (Sibley 1995). Vaihtoehtolajien aseoitumiset julkisen tilan valtageometrioihin luovat ennen kaikkea hiljaisen vastarinnan tiloja tai vastatiloja, joissa eri ikäryhmien välisiä valtasuhteita neuvotellaan uudelleen ja uudelleen.

Lähteet

- Ameel, Lieven & Tani, Sirpa (2007). Säröjä kaupunkitilassa: parkour. *Alue ja Ympäristö* 36:1, 3–13.
- Ameel, Lieven & Tani, Sirpa (2012a). Everyday aesthetics in action. Parkour eyes and the beauty of concrete walls. *Emotion, Space and Society* 5:3, 164–173.
- Ameel, Lieven & Tani, Sirpa (2012b). Parkour. Creating loose spaces? *Geografiska Annaler B: Human Geography* 94:1, 17–30.

- Borden, Iain (2001). *Skateboarding, space and the city: Architecture of the body*. Berg, London.
- Brake, Mike (1980). *The Sociology of Youth Culture and Subculture. Sex and Drugs and Rock'n Roll*. Routledge & Kegan Paul, London.
- Breitbart, Myrna M. (1998). Dana's mystical tunnel. Young people's designs for survival and change in the city. Teoksessa Skelton, Tracey & Valentine, Gill (toim.) *Cool places. Geographies of youth cultures*. Routledge, London, 305–327.
- Bäckström, Åsa (2007). Skateboarding – Radical and Romantic Physical Use of Urban Architecture. Esitelmä INTER: a European Cultural Studies Conference in Sweden -konferenssissa Linköpingissä 11.6.2007.
- Chiu, Chihsin (2009). Contestation and conformity. Street and park skateboarding in New York City public space. *Space and Culture* 12:1, 25–42.
- Fors, Vaike, Bäckström, Åsa & Pink, Sarah (2013). Multisensory Emplaced Learning: Resituating Situated Learning in a Moving World. *Mind, Culture, and Activity* 20:2, 170–183.
- Franck, Karen A. & Stevens, Quentin (2007). Tying down loose space. Teoksessa Franck, Karen A. & Stevens, Quentin (toim.) *Loose space. Possibility and diversity in urban life*. Routledge, London, 1–33.
- Haarni, Tuukka (1997). Joustavia tiloja: vallan ja ulosulkemisen urbaania tulkintaa. Teoksessa Haarni, Tuukka, Karvinen, Marko, Koskela, Hille & Tani, Sirpa (toim.) *Tila, paikka ja maisema: tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*. Vastapaino, Tampere, 87–104.
- Harinen, Päivi, Itkonen, Hannu & Rautopuro, Juhani (2006). *Ajallitiprinsit. tutkimus skeitäreista*. Suomen Liikuntatieteellinen Seura, Helsinki.
- Harinen, Päivi & Rannikko, Anni (2014). Temppu ja miten se tehdään? Vaihtoehdotliikunta tietämisen ja taitamisen todellisuuksina. Teoksessa Harinen, Päivi, Käyhkö, Mari & Rannikko, Anni (toim.) *Mutta mikä on tutkimuksen teoreettinen kysymys?* University Press of Eastern Finland, Joensuu, 80–101.
- Harinen, Päivi, Liikanen, Veli, Rannikko, Anni, Ronkainen, Jussi & Kuninkaanniemi, Hanna (2015). Beyond Freeze-Frame Pictures? Using Methodological Triangulation to Understand New Youth Sports Cultures in Flux. Teoksessa Allaste, Airi-Alina & Tiidenberg, Katrin (toim.) *"In Search of...": New Methodological Approaches to Youth Research*. Cambridge Scholars Publishing, Cambridge, 75–92.
- Harrikari, Timo (2008). *Riskillä merkityt: lapset ja nuoret huolen ja puuttumisen poliitikassa*. Nuorisotutkimusverkosto, Helsinki.
- Hänninen, Riitta (2006). Lumilautailu elämäntapana ja tyylillisenä representaationa. *Nuorisotutkimus* 24:4, 3–18.
- Itkonen, Hannu (1996). *Kenttien kutsu. Tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta*. Gaudeamus, Helsinki.
- Jokinen, Arja, Huttunen, Laura & Kulmala, Anna (2004). Johdanto. Neuvottelu marginaalien kulttuurisesta paikasta. Teoksessa Jokinen, Arja, Huttunen, Laura & Kulmala, Anna (toim.) *Pubna vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista*. Gaudeamus, Helsinki, 9–19.
- Kallio, Kirsi Pauliina & Häkli, Jouni (2011). Young people's voiceless politics in the struggle over urban space. *GeoJournal* 76:1, 63–75.
- Kivijärvi, Antti (2014). Piilossa kasvattajilta: nuoret ja hengailutilojen viehätys. Teoksessa Harinen, Päivi, Käyhkö, Mari & Rannikko, Anni (toim.) *Mutta mikä on tutkimuksen teoreettinen kysymys?* University Press of Eastern Finland, Joensuu, 120–136.
- Koski, Leena (2011). Teksteistä teemoiksi – dialoginen tematisointi. Teoksessa Puusa, Anu & Juuti, Pauli (toim.) *Menetelmäviidakon raiuaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan*. Johtamistaidon opisto, JTO, Helsinki, 126–149.
- Kotro, Tanja & Pantzar, Mika (2005). Urheilulajien synty. Teoksessa Leskinen, Johanna, Hallman, Hannele, Isoniemi, Merja, Perälä, Liisa, Pohjoisaho, Taina & Pylvänäinen, Erja (toim.) *Voxconsumptoris – Kuluttajan ääni*. Kuluttajatutkimuskeskuksen vuosikirja. Kuluttajatutkimuskeskus, Helsinki, 183–191.
- Kuusisto-Arponen, Anna-Kaisa & Tani, Sirpa (2009). Hengailun maantiede: arjen kaupunki lasten ja nuorten olemisen tilana. *Alue ja Ympäristö* 38:1, 51–58.
- Lefebvre, Henri (1991). *The Production of Space*. Blackwell Publishing, Oxford.
- Liikanen, Veli & Rannikko, Anni (2015). Vaihtoehdotilajit nuorten liikunnallisena elämäntapana. *Liikunta ja tiede* 52:1, 47–54.
- Massey, Doreen (2008). *Samanaikainen tila*. Vastapaino, Tampere.
- Muggleton, David (2000). *Inside Subculture. The Postmodern Meaning of Style*. Berg, Oxford.
- Nemeth, Jeremy (2006). Conflict, exclusion, relocation. Skateboarding and public space. *Journal of urban design* 11:3, 297–318.
- May, Jon & Thrift, Nigel (2001). Introduction. Teoksessa May, Jon & Thrift, Nigel (toim.) *Timespace. Geographies of temporality*. Routledge, Lontoo, 1–46.
- Ojala, Anna-Liisa & Itkonen, Hannu (2014). Median merkitys nuorisokulttuurisessa liikkumisessa. *Nuorisotutkimus* 31:4, 20–35.
- Rannikko, Anni & Liikanen, Veli (2013). *Liikunnan uudet ja vanhat tulokkaat*. Mikkeli, Mikkelin ammattikorkeakoulu.
- Rannikko Anni, Harinen Päivi, Liikanen Veli, Ronkainen Jussi & Kuninkaanniemi Hanna (2014a). Nuorten liikunnalliset alakulttuurit: elämäntapaa ja erontekoa. *Nuorisotutkimus* 31: 4, 3–19.
- Rannikko Anni, Harinen Päivi, Kuninkaanniemi Hanna, Liikanen Veli & Ronkainen Jussi (2014b). Nuorten vaihtoehdotliikunta yhteisöllisen kasvun ja oppimisen mahdollistajana. *Kasvatus ja aika* 8: 3, 36–48.
- Rannikko, Anni & Liikanen, Veli (2015). Taitavuuden hierarkiat vaihtoehdotilajien ohjaussuhteissa. Teoksessa Harinen, Päivi, Liikanen, Veli, Rannikko, Anni & Torvinen, Pasi (toim.) *Liikuttukseen asti. Vaihtoehdotliikunta, nuoruus ja erottautumisen mieli*. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 303. Jyväskylä, Liikunnan ja kansanterveyden edistämisykeskus LIKES, 81–87.
- Rinehart, Robert E. (2000). Emerging arriving sport. Alternatives to formal sports. *Handbook of sports studies*. Sage, London, 504–519.
- Salome, Lotte (2010). Constructing authenticity in contemporary consumer culture. The case of lifestyle sports. *European journal for sport and society* 7:1, 69–87.
- Sarajeva, Katja (2011). *Lesbian Lives. Sexuality, Space and Subculture in Moscow*. Stockholm Studies in Social Anthropology N.S. 4. Acta Universitatis Stockholmiensis, Tukholma.
- Sibley, David (1995). *Geographies of exclusion: Society and difference in the west*. Routledge: London.
- Silvennoinen, Martti (2006). Parkour – seikkailuretki kau-

- punkitilaan. Teoksessa Rokko-Jokela, Heikki & Sironen, Esa (toim.) *Alussa oli vesi. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja*. Atena, Jyväskylä, 109–121.
- Sironen, Esa (1988). Uuden liikuntakulttuurin visiot. Teoksessa Sironen, Esa (toim.) *Unteen liikuntakulttuuriin*. Vastapaino, Tampere, 11–38.
- Soja, Edward W. (1996). *Thirdspace: Journeys to Los Angeles and other real-and-imagined places*. Blackwell Publishing, Oxford.
- Tams, Tuukka (2008). *Elämäntapana rullalautailu. Tutkimus suomalaisista rullalautailijoista ja rullalautakulttuurista*. Kasvatustieteen syventävien opintojen tutkielma. Joensuun yliopisto: Kasvatustieteiden tiedekunta.
- Tani, Sirpa (2011). Oikeus oleskella? Hengailua kauppakeskusten näkyvillä ja näkymättömillä rajoilla. *Alue ja Ympäristö*, 40:2, 3–16.
- Valentine, Gill (1996). Children should be seen and not heard. The production and transgression of adults' public space. *Urban Geography*, 17:3, 205–220.
- Wheaton, Belinda (2004). Introduction. Mapping the Lifestyle Sport-scape. Teoksessa Wheaton, Belinda (toim.) *Understanding Lifestyle Sports. Consumption, Identity and Difference*. Routledge, London, 1–28.
- Wheaton, Belinda (2007). After sport culture. Rethinking sport and post-subcultural theory. *Journal of Sport and Social Issues*, 31:3, 283–307.
- Wheaton, Belinda (2013). *The Cultural Politics of Lifestyle Sports*. Routledge, London.
- Widdicombe, Sue & Wooffitt, Robin (1995). *The Language of Youth Subcultures. Social Identity in Action*. Harvester Wheatsheaf, New York.
- Williams, Patrick J. (2011). *Subcultural Theory. Traditions and Concepts*. Polity Press, Cambridge.
- Woolley, Helen & Johns, Ralph (2001). Skateboarding: The city as a playground. *Journal of Urban Design* 6:2, 211–230.